

Železna cesta 16, 1000 Ljubljana
T: 01 473 55 51
E: gp@zagovornik-rs.si

Ministrstvo za vzgojo in izobraževanje

Masarykova cesta 16
1000 Ljubljana

Elektronska pošta: gp.mvi@gov.si

Številka: 0706-4/2026/2
Datum: 21. 4. 2026

Zadeva: **Priporočilo Zagovornika načela enakosti glede prehrane v vzgoji in izobraževanju ob upoštevanju vere ali prepričanj otrok in mladih**

Zagovornik načela enakosti (Zagovornik) na podlagi druge alineje 21. člena Zakona o varstvu pred diskriminacijo izdaja priporočilo Ministrstvu za vzgojo in izobraževanje glede prehrane v vzgoji in izobraževanju ob upoštevanju vere ali prepričanj otrok in mladih (npr. veganstva), z namenom zagotavljanja enakih možnosti.

Zagovornik načela enakosti priporoča Ministrstvu za vzgojo in izobraževanje, da v zvezi z zagotavljanjem prehrane v vzgoji in izobraževanju ob upoštevanju vere ali prepričanj otrok in mladih (npr. veganstva) izda obvestilo vsem vrtcem, osnovnim šolam, srednjim šolam, zavodom za otroke s posebnimi potrebami in Centru šolskih in obšolskih dejavnosti (posebej v zvezi s šolo v naravi in novim projektom šola v kulturi), da naj:

- 1. pri pripravi jedilnikov upoštevajo različne vere ali prepričanja otrok in mladih (npr. veganstva), pri čemer naj se ta v skladu z varstvom pred diskriminacijo obravnavajo enako, kot se obravnava prilagoditev prehrane zaradi zdravstvenih razlogov;**
- 2. pri pripravi jedilnikov upoštevajo Smernice za prehranjevanje v vzgojno-izobraževalnih zavodih za čimbolj zdravo prehranjevanje, zlasti glede dodatne ponudbe brezmesnega jedilnika;**
- 3. skladno s Smernicami za prehranjevanje v vzgojno-izobraževalnih zavodih zagotovijo kakovostne in energijsko enakovredne mesne ali brezmesne alternative obrokom, ki vsebujejo meso ali le določene vrste mesa, pri čemer naj ti obroki ne bodo zgolj začasne rešitve (npr. kruh ali sadje);**
- 4. zagotovijo pravočasno objavo jedilnikov z natančno navedbo sestavin jedi, iz katere naj bo razvidno tudi, ali jed vsebuje meso in kakšno vrsto mesa vsebuje;**

5. omogočijo možnost pravočasne objave obrokov in možnost lastne prehrane, kadar ustrezne alternative ni mogoče zagotoviti;

6. upoštevajo dobre prakse tistih vzgojno-izobraževalnih zavodov, ki že uspešno zagotavljajo vključujoče prehranske rešitve (alternativni brezmesni oz. vegetarijanski obroki).

S spoštovanjem,

Miha Lobnik
ZAGOVORNIK NAČELA ENAKOSTI

Poslano:

- naslovníku (po e-pošti),
- zbirka dok. gradiva.

V vednost:

- Predsednica Republike Slovenije, gp.uprs@predsednica-slo.si
- Državni zbor Republike Slovenije, gp@dz-rs.si
- Državni svet Republike Slovenije, gp@ds-rs.si
- Ministrstvo za kulturo, gp.mk@gov.si
- Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, gp.mddsz@gov.si
- Varuh človekovih pravic republike Slovenije, info@varuh-rs.si
- Zavod RS za šolstvo, info@zrss.si

Priloga:

- Utemeljitev strokovne službe Zagovornika k priporočilu 0706-4/2026/1

1.

Zagovornik načela enakosti priporoča Ministrstvu za vzgojo in izobraževanje, da v zvezi z zagotavljanjem prehrane v vzgoji in izobraževanju ob upoštevanju vere ali prepričanj otrok in mladih (npr. veganstva) izda obvestilo vsem vrtcem, osnovnim šolam, srednjim šolam, zavodom za otroke s posebnimi potrebami in Centru šolskih in obšolskih dejavnosti (posebej v zvezi s šolo v naravi in novim projektom šola v kulturi), da naj:

- 1. pri pripravi jedilnikov upoštevajo različne vere ali prepričanja otrok in mladih (npr. veganstva), pri čemer naj se ta v skladu z varstvom pred diskriminacijo obravnavajo enako, kot se obravnava prilagoditev prehrane zaradi zdravstvenih razlogov;**
- 2. pri pripravi jedilnikov upoštevajo Smernice za prehranjevanje v vzgojno-izobraževalnih zavodih za čimbolj zdravo prehranjevanje, zlasti glede dodatne ponudbe brezmesnega jedilnika;**
- 3. skladno s Smernicami za prehranjevanje v vzgojno-izobraževalnih zavodih zagotovijo kakovostne in energijsko enakovredne mesne ali brezmesne alternative obrokom, ki vsebujejo meso ali le določene vrste mesa, pri čemer naj ti obroki ne bodo zgoljčasne rešitve (npr. kruh ali sadje);**
- 4. zagotovijo pravočasno objavo jedilnikov z natančno navedbo sestavin jedi, iz katere naj bo razvidno tudi, ali jed vsebuje meso in kakšno vrsto mesa vsebuje;**
- 5. omogočijo možnost pravočasne odjave obrokov in možnost lastne prehrane, kadar ustrezne alternative ni mogoče zagotoviti;**
- 6. upoštevajo dobre prakse tistih vzgojno-izobraževalnih zavodov, ki že uspešno zagotavljajo vključujoče prehranske rešitve (alternativni brezmesni oz. vegetarijanski obroki).**

Naloge in pristojnosti Zagovornika načela enakosti (Zagovornik) določa 21. člen Zakona o varstva pred diskriminacijo. Med drugim Zagovornik skladno z 21. členom ZVarD spremlja splošno stanje v Republiki Sloveniji na področju varstva pred diskriminacijo in položaja oseb z določenimi osebnimi okoliščinami, svetuje ljudem in daje priporočila državnim organom. Diskriminacija zaradi katere koli osebnosti okoliščine je prepovedana. Med osebnosti okoliščine iz 1. člena Zakona o varstvu pred diskriminacijo štejejo spol, narodnost, rasa ali etnično poreklo, jezik, vera ali prepričanje, invalidnost, starost, spolna usmerjenost, spolna identiteta in spolni izraz, družbeni položaj, premoženjsko stanje, izobrazba ali katera koli druga osebna okoliščina.

Zagovornik izdaja zgornje priporočilo ob upoštevanju ustavne pravice do svobode vesti in veroizpovedi ter ciljev sistema vzgoje in izobraževanja iz 2. člena Zakona o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja, ki med drugim določajo zagotavljanje enakih možnosti, spoštovanje drugačnosti ter razvoj vključujočega in strpnega okolja.

Upoštevanje vere ali prepričanj pri organizaciji prehrane izhaja iz načela prepovedi diskriminacije na podlagi vere. Verska in etična prepričanja predstavljajo pomemben del osebne identitete posameznika, zato jih je treba obravnavati enakovredno drugim osebnim okoliščinam, kot so zdravstveni razlogi. Razlikovanje med njimi brez stvarno utemeljenega razloga lahko pomeni neenako obravnavo. Zagotavljanje prilagoditev v tem okviru prispeva k uresničevanju ciljev vzgoje in izobraževanja, zlasti k razvoju strpnosti in spoštovanja različnosti. Ustrezna prehrana v vzgojno-izobraževalnih ustanovah tudi ni zgolj organizacijsko vprašanje, temveč pomemben vidik enake obravnave otrok in mladih ter njihovega dostojanstva.

Zagovornik je v letu 2024 izvedel javnomnenjsko raziskavo o diskriminaciji zaradi načinov prehranjevanja. Vzorec 1029 respondentov, ki so sodelovali v njej, je reprezentativen za Slovenijo po spolu, starosti, regiji in izobrazbi. Zaradi reprezentativnosti vzorca lahko rezultate interpretiramo za prebivalce Slovenije.¹

Rezultati raziskave kažejo, da 8,6 odstotkov prebivalcev iz prehrane izloča določena živila, imajo torej določen način prehranjevanja. Od teh:

- 2,5 odstotkov je hrano brez svinjine;
- 4,3 odstotkov so vegetarijanci;
- 1,7 % odstotkov so vegani.

Diskriminacijo (»v praksi neenako oz. slabše obravnavani«) zaradi načina prehrane je zatrdila vsaj četrtnina prebivalcev, ki niso vsejedi (»da« – 24,7 odstotka), kar je okrog dva odstotka na ravni celotne populacije.

Zagovornik je v preteklosti že obravnaval primere (ne)dostopnosti prilagojene šolske prehrane za otroke z določenimi osebnimi okoliščinami, npr. zdravstvenega stanja, vere, prepričanja.² Svetoval je in vodil postopke ugotavljanja diskriminatornih ravnanj v primerih, ko so starši za otroke v vrtcu oz. osnovni šoli želeli, da otroci ne bi jedli nekaterih vrst mesa zaradi vere otroka oz. posredno njegovih staršev. V praksi se namreč dogaja, da otroci zaradi obroka, ki vsebuje vrsto mesa, ki jim jo vera prepoveduje (npr. svinjsko meso), ne jedo obroka in prihajajo domov lačni. Tako se otroci kot starši znajdejo v hudi stiski.

Obravnaval je tudi primer domnevne diskriminacije pri prehrani v vrtcu. Otrok iz družine, v kateri se iz etičnih razlogov prehranjujejo vegetarijansko, namreč ostane brez kosila, ko je na jedilniku obrok, ki ga ni možno razdeliti na mesni in brezmesni del. Starša sta zatrjevala, da je vegetarijanstvo takšno prepričanje, da bi tudi vegetarijancem morali priznati pravno varstvo pred diskriminacijo. In na podlagi tega ocenila, da je ravnanje vrtca pri prehrani diskriminatorno.

¹ Šlo je za računalniško podprto spletno anketiranje v okviru spletnega panela zunanega izvajalca. Anketirana je bila splošna populacija, starost 18 do 75 let. Enote so vključene v vzorec po načelu verjetnostnega stratificiranega proporcionalnega vzorca. Glede na velikost vzorca znaša največja možna standardna napaka odstotka (pri 50 %) 1,56 OT. Anketiranje bilo izvedeno med 15. in 16. oktobrom 2024.

² Glej npr. primer: Vprašanje glede obveznosti vrtca prilagoditi prehrano glede na osebno okoliščino vere ali prepričanja. Dostopno prek: <https://zagovornik.si/izdelki/vprasanje-glede-obveznosti-vrtca-prilagoditi-prehrano-glede-na-osebno-okoliscino-vere-ali-prepricanja/>

Zagovornik je ocenil, da vegetarijanstvo ne ustreza pravnim kriterijem, da bi ga lahko obravnavali kot osebno okoliščino prepričanja po Zakonu o varstvu pred diskriminacijo. Zato je predlog za obravnavo diskriminacije zavrnil. Pristojnemu ministrstvu in Skupnosti vrtcev je kljub temu priporočil, naj vodstvom vrtcev svetujeta, da v skladu s svojimi finančnimi, kadrovskimi in organizacijskimi zmožnostmi v čim večji možni meri upoštevajo želje staršev glede prehranskih izbir.³

V tem priporočilu je Zagovornik navedel, da je Svet Evrope prepoznal veganstvo kot pomembno in koherentno prepričanje in mu tudi priznal zaščitni pravni status kot neversko osebno prepričanje. Koncept veganstva, kot je pojasnjeno v odločbi Zagovornika, ni le širši, ampak tudi bistveno strožji, saj zajema številna področja življenja (ne le prehranjevanja) in s tem že samo po sebi predstavlja celovito filozofijo ter način življenja, kar pa za vegetarijanstvo ne velja.⁴ Konkretnega primera domnevne diskriminacije zaradi veganstva Zagovornik še ni obravnaval, etično veganstvo pa bi lahko torej prepoznal kot osebno okoliščino, s tem pa tudi ugotavljal diskriminatornost prakse konkretne šole, ki ne nudi prilagoditev učencem z določenimi osebnimi okoliščinami.

V primeru zagotavljanja ustrezne prehrane zaradi vere ali prepričanja je za nekatere otroke potrebna drugačna obravnava, ki je zakonsko omogočena z uporabo instituta razumne prilagoditve. To je prilagoditev ravnanja na način, ki upošteva vero ali prepričanje posameznika in tako prepreči posredno diskriminacijo. V slovenski zakonodaji je institut razumne prilagoditve zakonsko uveljavljen na področju osebne okoliščine invalidnosti in sicer v Zakonu o zaposlitveni rehabilitaciji in zaposlovanju invalidov ter v Zakonu o izenačevanju možnosti invalidov.

Vsebinsko pa so lahko ukrepi za razumno prilagoditev sprejeti tudi na drugih področjih (npr. v vzgoji in izobraževanju) in v povezavi z drugimi osebnimi okoliščinami (npr. vero ali prepričanje), ne le na področju invalidnosti. Pri tem gre tudi za ravnanje v skladu z načelom največje koristi otroka, ki je varovan z Družinskim zakonikom. Tovrstna uveljavitev instituta razumne prilagoditve ne posega v pravice drugih in ne pomeni diskriminacije vseh ostalih posameznikov in posameznic, ki tovrstne prilagoditve ne potrebujejo.

Tudi Smernice za prehranjevanje v vzgojno-izobraževalnih zavodih (Smernice) določajo, da je »temeljni vzgojno-izobraževalni cilj organizirane šolske prehrane v vzgojno-izobraževalnih zavodih je optimalen razvoj otrok in mladostnikov ne glede na spol, socialni in kulturni izvor, veroizpoved, narodno pripadnost ter telesno in duševno konstitucijo«.⁵

Analiza stanja, ki jo je leta 2024 opravila Islamska skupnost v Republiki Sloveniji,⁶ kaže, da v praksi prihaja do neenakosti pri zagotavljanju prehrane, zlasti za otroke, ki zaradi vere ali etičnih prepričanj ne uživajo svinjine. Hkrati ugotovitve kažejo tudi na odstopanja od Smernic ter na pomanjkljivo transparentnost jedilnikov in neustreznost nadomestnih obrokov. Takšne okoliščine lahko vodijo v občutke izključenosti in diskriminacije ter negativno vplivajo na celostni razvoj otrok. Ugotovitve iz analize kažejo, da je rdeče meso, vključno s svinjino, na jedilnikih pogosto prisotno v večji meri, kot to določajo Smernice. Dosledno upoštevanje teh Smernic ne prispeva le k boljšemu zdravju otrok, temveč tudi posredno zmanjšuje pogostost situacij, v katerih prihaja do izključevanja otrok zaradi verskih prehranskih omejitev.

³ Priporočilo dostopno na: <https://zagovornik.si/wp-content/uploads/2025/08/Priporocilo-Zagovornika-glede-omogocanja-ustreznih-prilagoditev-prehrane-v-vrtcih-1.pdf>

⁴ Odločba Zagovornika je dostopna na: <https://zagovornik.si/izdelki/odlocba-glede-domnevne-diskriminacije-pri-prehrani-v-vrtcu/>

⁵ Dostopno na: <http://gov.si/assets/ministrstva/MVI/Dokumenti/Osnovna-sola/Smernice-za-prehranjevanje-v-vzgojno-izobrazevalnih-zavodih.pdf>, stran 10.

⁶ Pregled izkušenj in praks zagotavljanja obrokov brez svinjine v slovenskih vzgojno-izobraževalnih ustanovah; poglobljena analiza anketnega vprašalnika in šolskih jedilnikov (2024). Islamska skupnost v Republiki Sloveniji. Dostopno na: <https://www.islamska-skupnost.si/wp-content/uploads/Analiza-prehrana-19.-9.-2024.pdf>

V 2025 je bila pripravljena »Javna pobuda in peticija za zagotavljanje primernih obrokov za vse otroke.«⁷ V pobudi je navedeno, da so »boj proti diskriminaciji, neenaki obravnavi, spodbujanje socialne pravičnosti in inkluzija ključne vrednote demokratične družbe. Kljub obstoječim pravnim osnovam za preprečevanje diskriminacije pa je obseg drugačne obravnave manjšinskih skupin v Sloveniji zelo problematičen. To se jasno odraža na področju prehrane, predvsem v vzgojno-izobraževalnih zavodih, kjer otroci z različnimi kulturnimi, verskimi ali etničnimi načeli mnogokrat nimajo dostopa do obrokov, prilagojenih njihovim potrebam, saj ti niso sistemsko zagotovljeni na nacionalni ravni.« Zato se v tej pobudi »organizacije zavzemajo za bolj inkluzivno izobraževalno okolje, kar lahko dosežemo z izboljšavami načinov zagotavljanja šolskih obrokov ter z dialogom o ustreznih in zadostnih prehranskih možnostih za vse.«

Transparentnost jedilnikov je ključna za omogočanje informiranih odločitev staršev in otrok. Zagovornik se je seznanil s situacijami, ko se v praksi pojavljajo primeri, ko sestava jedi v jedilnikih ni jasno navedena, zaradi česar so otroci in starši postavljeni v položaj negotovosti. Pravočasna in natančna objava jedilnikov, vključno z jasno označitvijo vrste mesa, zmanjšuje tveganje za nenamerno kršitev verskih pravil ter prispeva k zaupanju med starši in vzgojno-izobraževalnimi ustanovami.

Zagotavljanje ustreznih alternativnih obrokov je bistveno za preprečevanje posredne diskriminacije. Nadomestni obroki, ki niso prehransko uravnoteženi (npr. zgolj kruh ali sadje), ne zagotavljajo enakovredne obravnave in lahko negativno vplivajo na zdravje in dobrobit otrok. Ustrezna alternativa mora biti primerljiva s siceršnjim obrokom po hranilni vrednosti, kar spodbujajo tudi Smernice.

V primerih, ko ustrezne alternative ni mogoče zagotoviti, je omogočanje pravočasne odjave obrokov in prinašanja lastne prehrane v zavod pomemben element omogočanja razumne prilagoditve. Takšen ukrep zmanjšuje tveganje za izključevanje otrok in omogočajo staršem, da zagotovijo prehrano, skladno s prepričanju in potrebami otrok. Hkrati to predstavlja sorazmeren in izvedljiv ukrep, ki ne nalaga nesorazmernega bremena zavodom.

Analiza izvajanja prehranskih smernic v vzgojno-izobraževalnih zavodih NIJZ iz leta 2024⁸ kaže, da »malo manj kot polovica vrtcev in malo več kot polovica osnovnih šol ponuja prilagoditve. V primeru vrtcev in osnovnih šol je to največkrat prehrana brez svinjine in vegetarijanska prehrana, v primeru srednješolskih zavodov pa so najpogostejše to vegetarijanska prehrana, prehrana brez svinjskega mesa in brezglutenska prehrana.«

Dve tretjini srednješolskih zavodov omogoča vegetarijansko prehrano. Skoraj petina srednješolskih zavodov pa nudi tudi vegansko prehrano. Trend raste.

Približno 98 odstotkov vrtcev in osnovnih šol se srečuje z medicinsko indiciranimi dietami. Kljub temu, da je priprava takšnih jedilnikov zahtevna in da v šolah pripravljajo več prilagojenih jedilnikov hkrati, večina zavodov poroča, da ni imela večjih težav s pripravo medicinsko utemeljenih diet.

⁷ Dostopno na: <https://adra.si/javna-pobuda-in-peticija-za-zagotavljanje-primernih-obrokov-za-vse-otroke/> in https://www.peticija.online/javna_pobuda_in_peticija_za_zagotavljanje_primernih_obrokov_za_vse_otroke

⁸ Gregorič Matej, Rok Poličnik, Simona Mušič idr. 2024. Analiza izvajanja prehranskih smernic v vzgojno-izobraževalnih zavodih - Raziskovalno poročilo z rezultati nacionalne ankete. Dostopno na: https://nijz.si/wp-content/uploads/2024/04/POROCILO_SOLSKA-ANKETA_koncno.pdf

NIJZ je v raziskavi zanimalo tudi, ali v zavodu omogočajo lastno prinašanje hrane. Kar dve tretjini vrtcev in tretjina osnovnih šol je odgovorilo, da ne omogočajo prinašanja hrane s strani otrok in staršev. V preostalem deležu dovolijo prinašati hrano le izjemoma, kadar je prisotna posebna dieta ali nezmožnost kuhinje (več osnovne šole) ter pod pogoji in v skladu z navodili zavoda.

Ni videti utemeljenih razlogov, da večina izobraževalnih zavodov ne bi zmogla prilagoditi prehrane otrokom in mladostnikom glede na njihovo vero ali prepričanja. Tudi v njihovem primeru velja, kot poudarjajo Smernice, da je treba »ustvariti enake možnosti za ustrezno in pravilno prehranjevanje vseh otrok in mladostnikov.« Velja, da »tudi skrbno pripravljen polnovreden obrok hrane ne doseže svojega namena, če ga otrok oz. mladostnik odklanja«.

Obstoj dobrih praks v nekaterih vzgojno-izobraževalnih zavodih dokazuje, da je mogoče z ustreznim pristopom in organizacijo prehrane zagotoviti vključujoče prehranske rešitve. Prenos teh praks lahko pomembno prispeva k poenotenju standardov in zmanjševanju razlik med posameznimi zavodi. Tak pristop spodbuja tudi učinkovito rabo obstoječih znanj in izkušenj ter krepi sistemsko urejanje področja.